

Audiovisual Media

<https://doi.org/10.17721/2522-1272.2026.88.9>

Student Audiovisual Media in the Dimension of Global and Ukrainian Research

Hanna Renska

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

The article provides a comprehensive analysis of scholarly and theoretical frameworks regarding the genesis and evolution of student audiovisual projects within the global media landscape. The *purpose* of the article is to systematize scientific and theoretical developments regarding the stages of formation of student audiovisual projects and identify the leading trends in their functioning in the conditions of global digitalization and media convergence. Based on an extensive review of sources from the ResearchGate and Scopus databases, the study identifies key stages in the development of student television and radio – from early technical experiments in the 1920s to modern convergent media hubs. The paper investigates the dynamics of scholarly interest in the field and identifies peak periods of publication activity. Furthermore, it analyzes the specifics of American, British, and European student broadcasting models in comparison with domestic practices. It is shown that the evolution of student media was not linear. While radio went from individual amateurism to institutional broadcasting, television, on the contrary, began as a closed academic project and only later became democratized. Today's source base records the final loss of technological boundaries between these types of media, where the determining factor is not the method of broadcasting, but the ability of student editorial offices to generate unique visual and content narratives.

Keywords: student media, audiovisual projects, media convergence, digitalization, educational technology, journalism education

Citation: Ренська, Г. (2026). Студентські аудіовізуальні медіа у вимірі світових та українських досліджень. *Наукові Записки Інституту Журналістики*, 88(1), 116–129. <https://doi.org/10.17721/2522-1272.2026.88.9>.

Copyright: © 2026 **Hanna Renska**. This is an open-access draft article distributed under the terms of the **Creative Commons Attribution License (CC BY)**. The use, distribution or reproduction in other forms is permitted, provided the original author(s) or licensor are credited and that the original publication in this journal is cited, in accordance with accepted academic practice. No use, distribution or reproduction is permitted if it does not comply with these terms.

Аудіовізуальні медіа

Студентські аудіовізуальні медіа у вимірі світових та українських досліджень

Ганна Ренська

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна

Стаття присвячена комплексному аналізу науково-теоретичних праць щодо генезису та еволюції студентських аудіовізуальних проєктів у глобальному медіапросторі. Метою статті є систематизація науково-теоретичних напрацювань щодо етапів формування студентських аудіовізуальних проєктів та виявлення провідних тенденцій їхнього функціонування в умовах глобальної диджиталізації та конвергенції медіа. На аналізі масиву джерел із наукових баз ResearchGate та Scopus виокремлено ключові етапи становлення студентського телебачення та радіо – від ранніх технічних експериментів 1920-х років до сучасних конвергентних медіахабів. Досліджено динаміку наукового інтересу до теми, виявлено пікові періоди публікаційної активності. Проаналізовано специфіку американської, британської та європейської моделей студентського мовлення у зіставленні з вітчизняним досвідом. Показано, що еволюція студентських медіа не була лінійною. Якщо радіо пройшло шлях від індивідуального аматорства до інституційного мовлення, то телебачення, навпаки, починалося як закритий академічний проєкт і лише згодом демократизувалося. Сьогоднішня джерельна база фіксує остаточну втрату технологічних кордонів між цими видами медіа, де визначальним фактором стає не спосіб трансляції, а здатність студентських редакцій до генерації унікальних візуальних та змістових наративів

Ключові слова: студентські медіа, аудіовізуальні проєкти, медіаконвергенція, диджиталізація, освітні технології, журналістська освіта

Студентські аудіовізуальні проєкти постають складним медіафеноменом, що визначається унікальними специфікаціями як на рівні формотворення, так і в аспектах соціокультурної реценції. Трансформаційні процеси початку XXI ст., які зумовлені глобальною диджиталізацією, кардинально змінили ландшафт створення та дистрибуції медіаконтенту, зробивши технологічний інструментарій доступним для широкого загалу.

Попри стрімке зростання обсягів аматорського контенту та дискусії щодо можливої конвергенції блогінгу й професійної журналістики (Keen, 2015), студентські медіапроєкти не лише зберегли свою актуальність, а й еволюціонували у сталі інституційні форми. Сьогодні практика створення університетських медіа – від копіювання класичних моделей телерадіомовлення до розробки інноваційних мультимедійних платформ – є загальносвітовим трендом, характерним для освітніх систем США, Китаю, Великої Британії, Польщі та багатьох інших країн.

Ганна Ренська <https://orcid.org/0009-0008-7752-8627>

Цю статтю було опубліковано спочатку онлайн 04 травня 2026 р. Вона є результатом дослідження асистента кафедри аудіовізуальних медіа Навчально-наукового інституту журналістики Київського національного університету імені Тараса Шевченка, проведеного в межах НДР.

Автор заявляє про відсутність конфлікту інтересів. У розробленні дослідження, зборі, аналізі чи інтерпретації даних, у написанні рукопису спонсори участі не брали.

Кореспонденцію щодо цієї статті слід адресувати Ганні Ренській: renska@knu.ua.

У цій статті проаналізовано науково-теоретичні рефлексії щодо основних етапів формування студентського телебачення та радіо, а також виокремлено сучасні вектори їхнього розвитку.

Метою статті є систематизація науково-теоретичних напрацювань щодо етапів формування студентських аудіовізуальних проєктів та виявлення провідних тенденцій їхнього функціонування в умовах глобальної диджиталізації та конвергенції медіа.

Теоретичне підґрунтя

Однією з перших робіт, присвячених студентському радіо була книга Рована Вейкфілда «Radio broadcasting at Union College». Не можна стверджувати, що це найперша публікація щодо учнівського радіо, оскільки, щонайменше були журнали, такі як «QST», який позиціонував себе як журнал саме для «аматорів бездротового зв'язку», але в плані безпосереднього вивчення і опису розвитку перших таких станцій праця Вейкліфа була однією з перших академічних робіт, які ілюстрували важливу особливість перших десятиріч існування студентських радіогуртків – те, що спершу створювалось як групи по роботі зі створення саме радіоапаратури, поступово переросло в перших університетських мовників (Wakefield, 1959).

Книга Біллі Г. Бранта «The college radio handbook» вважається класичним фундаментом для розуміння моделі американського *College Radio*. Ця праця є одним із перших комплексних посібників, що систематизують принципи функціонування університетських радіостанцій. Автор розглядає College Radio не просто як технічний майданчик, а як унікальний соціальний та освітній інститут. Брант описує еволюцію від аматорських станцій до професійно організованих медіацентрів. Детально розібрано моделі управління, де студенти поєднують ролі журналістів, редакторів та менеджерів. Автор наголошує на «альтернативності» контенту – коледж-радіо як майданчик для музики та тем, які ігноруються комерційними мовниками. У книзі приділено увагу ліцензуванню та відповідальності перед аудиторією (Brant, 1981).

У книзі «The Radio Station: Broadcast, Satellite & Internet» Майкл Кейт детально описує структуру станції, роль програмного директора та технічні аспекти. Його праця витримала понад 10 перевидань, що дає змогу простежити трансформацію від 1980-х до епохи штучного інтелекту та подкастингу. Хоча книга охоплює радіо загалом, Кейт приділяє величезну увагу *Noncommercial (NCE) / College stations* (Keith, 2010).

«Live from the Underground: A History of College Radio» – одна з найновіших і найбільш фундаментальних праць. Її авторка, Кетрін Джуелл, досліджує, як коледж-радіо в США стало центром культурного супротиву та альтернативної музики. Вона аналізує політичну та культурну роль студентських медіа, а також те, як університетські станції виживають в умовах дерегуляції та комерціалізації (Jewell, 2023).

Книга Пола Сеттлера «The Evolution of American Educational Technology» – найбільш вичерпне дослідження того, як технічні засоби – від магнічних ліхтарів до комп'ютерних мереж – інтегрувалися в навчальний процес у США. Сеттлер обґрунтовує важливу тезу: освітня технологія – це не просто набір пристроїв (радіо, телевізор, комп'ютери), а системний спосіб проєктування, реалізації та оцінювання процесу навчання. Автор детально описує, як на початку XX ст. школи та університети почали використовувати слайди, навчальні фільми, а згодом і радіо. Він аналізує, як ці засоби сприймалися: як допоміжні інструменти для вчителя чи як повноцінні заміники лекцій. Сеттлер приділяє значну увагу періоду 1930–1940-х рр. Він описує, як університети намагалися створити власні медіацентри (Saettler, 2004).

Книга Тоні Сільвії та Ненсі Каплан «Student Television in America: Channels of Change» присвячена інституційному становленню студентських телеканалів у США. Ця праця була написана наприкінці 90-х – у період, коли студентське телебачення переходило від закритих

університетських мереж до кабельного мовлення на цілі міста. Автори розглядають студентське телебачення не просто як навчальний майданчик, а як активного учасника суспільного життя кампусу. Вони аналізують, як студентські новини та програми впливають на формування громадської думки всередині університету та поза його межами. Автори наголошують на важливості впровадження професійних стандартів мовлення у студентське середовище. У книзі досліджується, як студенти балансують між «навчальним процесом» та відповідальністю перед реальною аудиторією. Оскільки книга видана у 1998 р., вона фіксує момент початку диджиталізації. Автори описують, як поява доступного нелінійного монтажу та комп'ютерної графіки змінила естетику студентських програм, наближаючи їх до вигляду професійних новинних мереж. Окремий розділ присвячено економіці студентських медіа: як виживати за рахунок університетських грантів, спонсорства та місцевої реклами, зберігаючи при цьому редакційну незалежність (Silvia&Kaplan, 1998).

З-поміж українських дослідників тему студентських медіа вивчали чимало теоретиків та практиків журналістики. Одними з перших тут варто відзначити роботу Віктора Миронченка. Він розглядає студентське радіо не просто як засіб інформування, а як навчально-виробничий комплекс. На його переконання, студентська студія – це «полігон» для відпрацювання професійних стандартів, а відтак вона відіграє важливу роль у журналістській освіті. Миронченко акцентував на тому, що локальне (зокрема вузівське) радіо має перевагу – близькість до слухача. Він писав, що успіх такого мовлення залежить від інтерактивності та здатності задовольняти специфічні потреби вузької аудиторії. У його роботах можна знайти опис унікального досвіду – початок становлення навчально-технічної бази університетського радіомовлення у 1970 р. на факультеті журналістики Київського національного університету імені Тараса Шевченка, що базувався у так званому «Жовтому корпусі» – Інституті філології. Первинна модель функціонування спеціалізованої радіостудії передбачала створення інформаційних випусків під кураторством викладачів, де студенти опановували повний виробничий цикл: від збирання контенту на кафедрах до верстки та презентації матеріалів академічній спільноті (Миронченко, 2001).

Якісна трансформація формату відбулася у 1993 р. після переїзду вже Інституту журналістики до нового корпусу. Покращення технічної бази уможливило впровадження технології «прямого ефіру» з трансляцією в медіапростір інституту та обов'язковою фіксацією на магнітні носії для подальшої рефлексії та фахового аналізу. Згодом локальне «коридорне мовлення» еволюціонувало у багатожанрову платформу, доповнивши новинну сітку культурно-мистецькими проєктами, літературними оглядами та спортивною аналітикою (Миронченко, 2012).

Наступним варто згадати дисертаційне дослідження Олександра (Олеся) Гояна «Типологічна характеристика молодіжних радіопрограм України» (Гоян, 1992). Хоча воно не стосувалось безпосередньо студентського радіо, але описує чималий історичний пласт програм «молодь для молоді», які через специфіку розвитку студентського радіомовлення в політичному та соціокультурному середовищі радянської, а потім незалежної України, зробили свій чималий технічний та технологічний внесок у практику та підходи до виготовлення університетських радіопрограм. У подальшому за авторством О. Гояна вийде ще чимало публікацій і наукових розвідок, присвячених студентським аудіовізуальним проєктам. Професор Гоян послідовно розвиває ідею, що студентське радіо – це простір для експерименту. На відміну від комерційних станцій, які обмежені форматом і рейтингами, студентське радіо має право на творчий ризик (Гоян & Ренська, 2012). Студентське мовлення має бути вільним від жорстких комерційних рамок, що дозволяє майбутнім фахівцям шукати власну «авторську ідентичність». Олесь Гоян наголошує на важливості особистості ведучого (модератора). На його думку, студенти мають самі формувати

програмну сітку, нести відповідальність за ефір і вчитися працювати в команді (Гоян & Гоян, 2022). Це формує не просто журналіста, а медіаменеджера (Goian&Goian, 2021).

Віта Гоян розглядає навчальні телестудії як базу для формування екранної культури. Її праці фокусуються на тому, як студентські проекти трансформують класичні телевізійні жанри (репортаж, ток-шоу) у нові цифрові формати. Вона наголошує, що в інститутських медіастудіях відбувається перехід від «навчальної справи» до «реального медіапродукту». Студенти мають відчувати відповідальність за ефір так само як і професійні працівники телецентрів (Гоян & Гоян, 2020). В. Гоян звертає увагу на те, що саме молодіжні редакції часто першими впроваджують елементи інфотейнменту або інтерактивні формати, які згодом стають стандартом у «великому» телебаченні. Професорка Гоян підкреслює, що сучасний аудіовізуальний проєкт вимагає від студента універсальності: бути одночасно сценаристом, оператором і монтажером (Гоян & Гоян, 2019).

Інна Черемних часто розглядає педагогічний та методичний аспект – як саме навчити студента створювати якісний аудіовізуальний продукт. У своїх працях (зокрема, у статтях про підготовку тележурналістів) вона розглядає навчальну телестудію як тренінговий центр (Черемних, 2021). Інна Черемних приділяє увагу не лише техніці, а й психологічній готовності студента до публічного виступу та роботи в команді, а також роботі в складних, кризових умовах. Авторка показує, як підтримувати освітній процес, коли зовнішні обставини (війна, психологічний тиск, відсутність стабільності) руйнують звичні графіки (Черемних, 2022).

Алла Тернова, доцент Запорізького національного університету, також розглядає телестудію не просто як технічний майданчик, а як окремий соціальний та професійний простір («вимір»). Тернова пише про те, що сьогодні існує тотожність понять «молодіжне» та «студентське» телебачення (Захарс & Тернова, 2020). Теоретичне навчання без постійної практики в умовах, максимально наближених до реального телеєфіру, є малоефективним. Студія виступає «полігоном», де студент опановує роботу з технікою (камери, світло, звук), вчиться працювати в команді (взаємодія режисера, оператора та ведучого), формує навички оперативного прийняття рішень під час знімального процесу (Тернова, 2011).

Метод

Для досягнення поставленої мети та розв'язання дослідницьких завдань було застосовано комплекс загальнонаукових та спеціальних методів, що дало змогу забезпечити об'єктивність аналізу на різних етапах роботи:

- діахронний та ретроспективний аналіз – використано на початковому етапі для вивчення генезису та основних етапів становлення студентських медіа. Цей підхід дозволив простежити еволюцію наукових поглядів на аудіовізуальні проєкти відповідно до історичних та технологічних періодів їхнього розвитку;
- теоретичне узагальнення та систематизація – застосовано під час критичного огляду наявних наукових праць, монографій та методичних розробок. Це дало змогу структурувати масив теоретичного матеріалу та виокремити ключові тенденції, що домінують у сучасному медіа дискурсі;
- компаративний (порівняльний) метод – використано для зіставлення вітчизняного та зарубіжного досвіду функціонування студентських телерадіостудій, а також для виявлення спільних і відмінних рис у моделях професійного та аматорського медіавиробництва.

Для оптимізації процесу тематичного розподілу та класифікації знайденого масиву джерел було застосовано інструментарій генеративного штучного інтелекту Gemini Pro (Google). Було задано промт, за умовами якого у визначених системах ШІ мав провести

кількісний аналіз з усієї бази, де «студентські медіа», «студентське радіо», «студентське телебачення», «college radio», «campus radio», «educational television» зустрічаються у назві, описі та ключових словах.

Кількісні показники цих запитів також вводились на досліджуваних ресурсах, прораховувались вручну, а отримані дані порівнювались з показниками, виданими Gemini. Після звіряння кількісних показників у межах отриманої вибірки, перед ШІ було поставлено завдання в сформувані основні тематичні групи. Використання великої мовної моделі дало змогу здійснити багаторівневий семантичний аналіз анотацій та ключових слів, що забезпечило точне групування матеріалів за кількома векторами: історична еволюція, технологічна трансформація, педагогічні стратегії, психологічний вплив, медіаграмотність, соціокультурні ефекти тощо. Всього тематика студентських медіа та студентського телерадіомовлення була розподілена на 21 напрям дослідження.

ШІ-аналіз сприяв верифікації частотності згадувань конкретних кейсів у світовому дискурсі та допоміг виокремити малопомітні змістовні зв'язки між працями різних десятиліть. Це дозволило уникнути суб'єктивізму при формуванні репрезентативної вибірки з 30 джерел, фокусуючи увагу на публікаціях із найвищим теоретичним та методологічним потенціалом для українського наукового контексту.

Результати і обговорення

Щоб забезпечити повноту вибірки та доступу до малотиражних видань, було використано наукову мережу ResearchGate, що дало змогу залучити до аналізу дисертаційні дослідження та препринти профільних фахівців. Для ширшої картини порівнюємо ці результати з пошуком у Scopus. Безумовно, це різні системи, але саме їх різниця підсвічує наявний рівень академічного вивчення теми та глобального інтересу до неї.

Для зручності зіставлення отриманні результати внесено в таблицю 1. У результатах пошуку враховувались статті, препринти та другорядні матеріали. Важливо також відмітити, що результатів на україномовні запити на сайті Scopus немає. Оскільки масив даних вийшов чималим, матеріали розподілялись за темами за допомогою комп'ютерного аналізу, щоб виявити основні вектори досліджень.

Таблиця 1. Кількісні результати пошуків та основні теми досліджень за запитами

ResearchGate	Запит	Кількість результатів	Особливості
	Television	~ 645000	Рецензовані дослідження: від впливу ТБ на дитячу психіку до технологій 16К.
	Radio	~ 1900000	Широкий спектр від медичних та фізичних матеріалів, до форматів радіостанцій та їх менеджменту.
	Radio broadcasting	~ 145000	Регуляція ЗМІ, програмна сітка, аудиторія, цифровізація.
	Media	~ 6300000	
	Student media	~ 135000	Педагогіка, свобода слова, медіаграмотність, професійна ідентичність.

Scopus	College radio / campus radio	~ 58000 / ~ 48000	Історія станцій, роль у просуванні нової музики, технічна база. / Роль у громаді, навчання журналістів, перехід у діджитал.
	Student television	~ 85000	Дослідження форматів, довіри до новин, «соціального телебачення».
	Студентські медіа	~ 485	Переважно публікації у фахових виданнях (напр. «Вісник КНУ»).
	Студентське телебачення	~ 195	Описи досвіду ННІЖ КНУ, ЛНУ та Могилянки.
	Студентське радіомовлення	~ 130	Методика навчання, програмна політика, роль у національному медіапросторі.
	Радіомовлення	~ 2200	Історія, правове регулювання, жанри, мова ефіру, воєнне мовлення.
	Телебачення	~ 2500	Теорія екранних мистецтв, журналістська етика, маніпуляції, історія мовлення.
	Television	283425 (149,092)*	Психологія глядача, Smart TV, Streaming.
	Radio	998254 (659,183)*	Переважно фізика (радіохвилі) та медицина.
	Radio broadcasting	28222 (23,249)*	Технічні протоколи та медіа-право.
	Media	4980843 (3,771,829)*	Штучний інтелект у медіа, цифрова стійкість та медіаграмотність, трансформація платформ, соціальна інклюзія та етика.
	Student media	119796 (102,891)*	Медіаосвіта та навчання через досвід, психологічне благополуччя та «Campus Climate», свобода слова та «Censorship in Academia», цифрова трансформація та «Multi-platform Engagement».
	College radio / campus radio	2308 (1,533)*; 1399 (1,174)*	Радіо як інструмент розвитку громади університету, роль коледж-радіо як «брамників» для нової музики, простір, де студенти мають повну свободу від адміністрації, продажі FM-частот коледжами та переходу в суто цифровий формат, формування навичок.
	Student television	7732 (7,011)*	Медіа-конвергенція та гібридизація, формування

			професійної ідентичності, технологічні інновації, статті про першість студентських телеканалів у багатьох сучасних підходах до зйомки та створення телевізійних продуктів дистанційно
--	--	--	---

**Загальні цифри показують кількість запитів, які стосуються назв статей, анотацій, змісту, препринту та другорядних джерел. Цифри у дужках показують кількість безпосередньо статей.*

Ми бачимо рівень досліджуваності аудіовізуальної галузі, який багато років залишається стабільно високим. Студентське радіо досліджується набагато менш активно, ніж телебачення, хоча радіо традиційно було доступнішою та поширенішою платформою для університетів протягом десятиліть.

Для запитів «student media», «college radio» та «student television» пікові періоди відрізняються в англomовному та українomовному сегменті (див. табл. 2).

Таблиця 2. Порівняння періодів досліджуваності теми студентських теле- та радіостанцій в англomовних та українomовних працях у 2005-2026 рр.

Період	Англійською (Radio/TV)	Українською (Радіо/ТБ)	Основна тема
До 2005 р.	Стабільний інтерес	Поодинокі праці	Традиційне мовлення
2010–2015 рр.	Високий пік	Помірне зростання	Перехід у «цифру»
2016–2021 рр.	Плато (стабільно)	Найвищий пік	Медіаосвіта та реформи
2024–2026 рр.	Новий сплеск	Висока активність	ІІІ, соцмережі, війна

У англomовних пошуках дослідження частіше стосуються технологій (як зробити подкаст, як працює стрімінг), тому піки збігаються з виходом нових девайсів чи платформ.

Українською ж мовою дослідження частіше мають методичний або соціальний характер (як навчити студента бути журналістом), тому піки збігаються зі змінами в освітніх програмах або великими суспільними подіями.

Англійська мова є домінуючою, лідерами є країни з давньою культурою університетської автономії. Абсолютний лідер тут США, що не дивно, адже там розташована найбільша кількість студентських радіостанцій та ТБ-каналів. Дослідження фокусуються на першій поправці (свобода слова), фінансовій незалежності та переході від ефірного мовлення до стрімінгу.

На другому місці Велика Британія, що є також цілком закономірно, адже саме вона другою після Сполучених Штатів Америки розпочала активне студентське радіомовлення, а у телевізійному сегменті взагалі була першою, отже, має тривалу школу. Вона лідер у дослідженні історії студентської преси та радіо. Доречно зазначити, що оскільки найстаріша студентська телестанція у світі (GUST), заснована у 1964 р., розташована в Глазго, британські вчені часто пишуть про традиції та професійні стандарти BBC у студентському середовищі (Glasgow University Student Television, n.d.). Про нього написано більше робіт, ніж про деякі професійні регіональні канали. У дисертаціях це описується як термін «Experiential Learning» (навчання через досвід).

Австралія та Канада активно публікують роботи про суспільне мовлення, де студентське радіо розглядається як голос місцевої громади, а не лише університету. До слова, подібні погляди на студентські радіостанції мають і Сполучені Штати Америки.

Крім англomовного світу, є країни, де ця тема досліджується дуже глибоко національними мовами. Один із лідерів у Європі це Німеччина. Німецькі вчені детально вивчають практичну підготовку на студентському телебаченні у США та Німеччині. Вони розглядають медіа як частину «дуальної освіти».

Іспанську мову представляє не лише королівство Іспанія, а й країни Латинської Америки. І тут теж можна знайти величезний пласт досліджень. В Іспанії та Колумбії студентське радіо (*radio universitaria*) розглядається як інструмент соціальних змін. Публікацій іспанською мовою на цю тему іноді навіть більше, ніж англійською в європейському сегменті.

Якщо проаналізувати загальний зріз, можемо побачити тенденції, до яких тяжіють дослідження студентських аудіовізуальних медіа (див. табл. 3).

Таблиця 3. Основні спрямування наукових розвідок з тематики студентських аудіовізуальних медіа різними мовами

Країна	Ключова мова	Основний акцент в статтях
США	Англійська	Право, бізнес-моделі, нові технології
Велика Британія	Англійська	Соціологія, історія, медіа-стандарти
Іспанія	Іспанська	Громадська роль, мережева взаємодія
Німеччина	Німецька	Педагогіка, методика навчання медіа
Україна	Українська	Нацбезпека, журналістська освіта, волонтерство.

Пропри відставання від охоплення «дорослого» мовлення, закордоном студентські медіа активно досліджуються протягом багатьох десятиріч. В цьому плані українські дослідження сильно поступаються як у часі досліджень, так і в кількісному вимірі. Англomовний сегмент є загальним й ілюструє досвід не однієї і навіть не двох країн. Якщо замість «студентського радіо» задати у пошук «studentische Radiosendungen» німецькою мовою, ми отримаємо 150 результатів, що не набагато випереджає українську статистику. Якщо ж запит буде «audycja studencka w radiu», тобто ми беремо більш локалізовану, польську мову, в якій менше носіїв, ніж в німецькій, ми отримаємо 110 публікацій. При цьому запит польською «telewizja studencka» знаходить близько 180 статей. А от німецькою цей самий запит дасть відчутно більшу кількість матеріалів – понад 300. Це цікавий феномен, адже радіомовлення набагато простіше з технологічної точки зору для запуску в сучасному світі, але й закордоном, де це було серйозним викликом до кінця ХХ ст., ми бачимо очевидну перевагу у вивченні студентського телебачення. Порівнюючи з польським досвідом, ми можемо дійти цікавих висновків, оскільки студентське радіомовлення в Польщі розпочалось дещо раніше, ніж в Україні і мало навіть більше свободи в створенні свого контенту, однак цікавить до цього типу медіа, якщо судити за кількістю публікацій, в Україні є більшою (Majchrzak, n.d.).

Аналіз кількісних показників за сформованими запитамі свідчить, що для охоплення бодай половини знайдених матеріалів знадобиться тривалий час, а обсяг отриманих даних суттєво перевищить ліміти наукової публікації. З огляду на це, акцент було зроблено на

фундаментальних працях (що мають найвищий рівень цитованості), а також здійснено репрезентативну вибірку матеріалів, які найбільш ілюстративно розкривають ключові тематичні напрями дослідження.

Таким чином, для статті було відібрано 30 джерел українською та англійською мовами. Українські праці залучено для вивчення генезису, історичних етапів та специфіки вітчизняних медіадосліджень; англійські – для порівняння результатів насамперед з американськими розвідками, оскільки саме Сполучені Штати були піонерами у більшості питань, пов'язаних зі студентськими аудіовізуальними проектами.

Первинний бібліометричний аналіз показав значну диспропорцію між кількістю публікацій у базі Scopus та мережі ResearchGate. Це вказує на високу активність галузевих практиків при відносно низькому рівні академічної репрезентації теми в елітарних наукових виданнях.

Аналізуючи зібрані під час дослідження матеріали, а також інформацію, яка збиралась в межах дослідження студентських медіа з 2015 р. (публікації, статті, посібники, книги, звіти тощо), можемо зробити певні висновки не лише про кількісні, а і про змістовні зміни у висвітленні студентських аудіовізуальних проектів.

Такі медіа цікавили не лише наукову спільноту – можна зустріти багато публікацій у медіа, присвячених студентським аудіовізуальним проектам. Можна знайти чимало журнальних статей, такі як «College radio is dying – and we need to save it» (Martin, 2014), «College radio is not dead» (Budd, 2025), що символічно буде поставити поруч попередньої згадки чи «College radio changes frequency» (Mehrotra, 2014), так і наукових розвідок на кшталт «College radio as a mechanism for participatory learning: Exploring the scope for online radio based learning among undergraduates» (Chakraborty & Gupta, 2016) та «University television and public service» (Aguaded&Macías-Gómez, 2008).

Студентське телебачення у джерельній базі з'являється значно пізніше за радіо, що виправдано хронологією появи цих двох медіа, але його еволюція в публікаціях є більш стрімкою та технологічно насиченою. Якщо радіо пройшло шлях від «гуртків» до «мовників» за 20 років (що ми можемо побачити у роботах згаданих вище Бранта та Вейкфілда), то телебачення майже одразу заявляло про себе як про візуальне медіа. Цьому дуже сприяла одна важлива причина – вартість. Кошти, необхідні для створення і запуску подібного проекту у межах університету, одразу унеможливило варіант «технічної дитячої пісочниці» для допитливих юнаків та юначок, переводячи телебачення в розряд принаймні «елітарних хоббі». Студент не міг «випадково» зібрати телевізійну систему в гуртожитку без допомоги лабораторії університету. Диск Ніпкова у 1930-х – це як квантовий комп'ютер сьогодні. Це була вершина тогочасної інженерної думки. Тому перші згадки про навчальне телебачення – це звіти кафедр про дорогі експерименти.

Якщо для радіо ключовим був перехід від паяльника до мікрофона, то для телебачення – від фізичної лабораторії до повноцінного ефірного мовлення. Студентське телебачення описується як «платформа для створення візуальних сенсів», де немає різниці між ефіром, стрімом чи подкастом.

Внаслідок подібного розвитку і джерельна база студентського телебачення є більш вертикальною: вона починається з високих технологій і лише згодом спускається до «студентського мовлення». Це відрізняє телебачення від радіо, яке починалося «знизу», якщо доцільно вживати це слово стосовно аматорських та технічних гуртків.

Аналізуючи отримані результати, можна констатувати, що історично маємо два шляхи появи студентських аудіальних та аудіовізуальних медіа з власними рівнями складності:

- для радіо поріг входу був низьким. Це дозволило радіогурткам бути «самоврядними» з перших днів (студенти самі вирішували, що ставити в ефір). Але вони довго не могли стати власне «медіа», бо не мали досвіду журналістики.

- для телебачення поріг входу був критично високим. Це змушувало студентське телебачення бути «академічним проєктом» під наглядом професорів.

Поява термінів «платформа» або «хаб» у джерельній базі знаменує перехід від галузевого підходу до конвергентного. У публікаціях цей процес описується як «смерть стін» між редакціями. У цей період у звітах університетів (наприклад, у США та Великій Британії) починають з'являтися структури, що координували всі медіа кампусу. Це ще не була єдина редакція. Це була адміністративна парасолька, яка допомагала радіостанції та телестудії ділити бюджет, але контент вони робили нарізно.

З появою доступного інтернету та цифрового монтажу публікації фіксують технологічне злиття. У статтях цього часу (наприклад у журналі «Journalism & Mass Communication Educator») обговорюється концепція «універсального журналіста». Студент вперше згадується як людина, що знімає відео для сайту і записує подкаст для радіо одночасно.

У сучасних емпіричних статтях (наприклад у «Media Practice and Education») об'єкт дослідження – це не «радіо», а екосистема. Якщо раніше писали про «трансляцію», то зараз у джерелах пишуть про «engagement» (залучення) та «distribution» (дистрибуцію контенту) через соцмережі.

Як ми можемо побачити з попереднього аналізу, попри понад столітню історію, активного вивчення тема студентських медіа зазнала на початку ХХІ ст. Починаючи з 2000-х років можна виокремити 3 основні періоди досліджень цієї теми:

- 2010–2015 рр. – «Золота ера» досліджень. Найбільша кількість праць про становлення цифрових форматів та конвергенцію;
- 2020–2022 рр. – «Пандемійний сплеск» – величезний масив досліджень про те, як студентські медіа виживали в ізоляції;
- 2024–2026 рр. принесли із собою Еру штучного інтелекту, яка не оминула і студентські проєкти. Зараз спостерігається новий пік, присвячений впровадженню штучного інтелекту в студентські редакції та переходу молоді до форматів індивідуального блогінгу.

Для запитів «студентські медіа», «студентське радіомовлення» та «телебачення» в україномовному сегменті ситуація дещо інша:

- 2005–2012 рр. – більшість робіт мають історико-архівний характер або стосуються становлення незалежної журналістики в університетах;
- 2016–2019 рр. – період активного реформування вищої освіти в Україні. З'явилося багато статей про «навчальні лабораторії» та роль студентських медіа у практичній підготовці. Ці роки – пік активності у досліджуванні студентських медіа в роботах українських науковців;
- 2022–2026 рр. – домінує тематика воєнного стану та кризових комунікацій. Багато публікацій про те, як університетські медіа стали волонтерськими центрами та джерелом перевіреної інформації для студентів.

Висновки

Аналіз джерельної бази свідчить про те, що еволюція студентських медіа не була лінійною. Якщо радіо пройшло шлях від індивідуального аматорства до інституційного мовлення, то телебачення, навпаки, починалося як закритий академічний проєкт і лише згодом демократизувалося. Сьогоднішня джерельна база фіксує остаточну втрату технологічних кордонів між цими видами медіа, де визначальним фактором стає не спосіб трансляції, а здатність студентських редакцій до генерації унікальних візуальних та змістових наративів.

Якщо ж порівнювати основну тематику досліджень між закордонним та українським досвідом студентських аудіовізуальних проєктів, можна побачити, що величезного пласту досліджень, які стосуються початку ХХ ст., просто немає. Тоді, як у 20 роки ХХ ст. студентське радіо вже повертало з технічної царини у бік потенційного мовлення, на території України у «зоні доступу» для учнів його не було – і як технології, і у вигляді інформації взагалі.

За часів незалежної України, коли вітчизняні студентські аудіовізуальні проєкти наздоганяли американських та європейських колег, перестрибуючи цілі змістовні та технологічні віхи, дослідники фокусувалися насамперед на технічних аспектах, жанровій специфіці та освітньому складнику. Історії студентського радіо та телебачення безпосередньо в Україні поки що немає як окремого вектора наукових пошуків; вона представлена радше працями, що фіксують хронологічні етапи розвитку, аніж аналізом закономірностей еволюції цих медіа. Вивченням передумов формування технологічної та фізичної бази можна вважати дослідження молодіжних станцій, що функціонували на теренах Радянського Союзу, хоча цей вид мовлення, безперечно, не можна повною мірою ототожнювати зі студентськими проєктами.

Отже, чимало аспектів – як-от вивчення американської та європейської моделей студентських медіа в історичному розрізі (зокрема як зразків для наслідування формату), аналіз причин відсутності еволюційних щаблів, особливості функціонування медіа в реаліях українського законодавства та системи освіти вітчизняних ЗВО, а також дослідження специфіки аудиторії, притаманної лише студентським радіостанціям та телеканалам, – досі залишаються вільним полем, що відкриває значний простір для наукового вивчення.

Варто зазначити окремо, що і зараз студентське телерадіомовлення як явище переживає в Україні не найкращі часи, виборюючи своє існування у поєднку з труднощами, невідомими і незбагненими для більшості європейських та американських громад – з реаліями війни.

За сучасних реалій було б недоречно порівнювати можливості українських студентів з їх закордонними колегами. Тут грає роль і фактор загальної нестабільності ситуації в країні, і безпекові виміри, і, не в останню чергу, вектор уваги суспільства, а також спрямування максимальних фінансових потоків в оборонну сферу. Реальність України, як і раніше, інакша. Це є і гіркою істиною, і полем можливостей, адже українське студентство, як і суспільство в цілому, знаходить чимало шляхів надолужувати згаяне.

В найближчій перспективі ймовірність розвитку українських студентських телерадіостанцій за британським чи американським сценаріями видається малоімовірним, оскільки там такі ініціативи підтримуються на найвищому адміністративному, а часом і державному рівні. Для українських студентів власна ініціатива, яка не завжди знаходить активну, а не лише номінальну підтримку серед керівництва ЗВО, наразі є основною опцією. Однак і тут існують певні варіанти, які можуть принести якщо не прибуток у комерційному сенсі, то принаймні уможливити технічне самозабезпечення. Можемо знайти як приклади команд, які активно шукають кошти на закупівлю техніки через молодіжні гранти, так і тих, хто монетизує контент за допомогою соціальних мереж чи мерчу власного проєкту.

Але одне можна сказати напевно – попри все, студентські проєкти в Україні є. І вони безперервно розвиваються не лише в контентному вимірі, а й в технологічному аспекті. І якщо поки що, на відміну від шотландських колег, жоден наш студентський телеканал чи радіо не можуть похвалитись кількома десятками дисертацій та магістерських робіт, присвячених їх дослідженню, це означає лише одно – ці відкриття, наукові дискусії та розвідки ще попереду.

Декларація про генеративний штучний інтелект та технології, що використовують штучний інтелект у процесі написання. Під час підготовки цієї статті авторка використовувала інструменти штучного інтелекту, про що докладно написано у підрозділі «Метод». Авторка статті несе повну відповідальність за правильне використання та цитування джерел.

Подяка

Моєму попередньому науковому керівнику та нині науковому консультанту проф. О. Я. Гояну за те, що 15 років тому долучив мене до теми студентських медіа і під чийм безпосереднім керівництвом я очолювала Всеукраїнську онлайн медіаплатформу протягом 7 років. Дякую колегам з кафедри аудіовізуальних медіа за спільну працю над практичними роботами студентів.

Посилання

- Aguaded, I., & Macías-Gómez, Y. (2008). University television and public service. *Comunicar*, 16(31), 681–689. <https://doi.org/10.3916/c31-2008-03-068>.
- Brant, B. G. (1981). *The college radio handbook*. Louisiana State University Press.
- Budd, K. (2025). College radio is not dead. *Liberal Education*. Association of American Colleges and Universities. <https://www.aacu.org/article/college-radio-is-not-dead>.
- Glasgow University Student Television. (n.d.). *About GUST*. <https://gust.tv/about/>.
- Goian, O., Goian, V., Biletska, T., Bessarab, A., & Zykun, N. (2020). Communicative strategies of professional development of a TV and radio journalist: Psychotypology and social model. *Academic Journal of Interdisciplinary Studies*, 9(5), 147–157. <https://doi.org/10.36941/ajis-2020-0093>.
- Goian, V., Goian, O., & Biletska, T. (2021). Management Priorities of Audiovisual Student Projects during the COVID-crisis. *International Journal of Emerging Technologies in Learning (iJET)*, 16(10), 35–53. <https://doi.org/10.3991/ijet.v16i10.19679>.
- Jewell, K. R. (2023). *Live from the underground: A history of college radio*. University of North Carolina Press.
- Keen, A. (2015). *The internet is not the answer*. Atlantic Monthly Press.
- Keith, M. C. (2010). *The radio station: Broadcast, satellite & internet* (8th ed.). Taylor & Francis.
- Majchrzak, K. (n.d.). *The history of student radio in Poland*. Academia.edu.
- Martin, G. (2014, June 2). *College radio is dying – and we need to save it*. Salon. http://www.salon.com/2014/06/02/college_radio_is_dying_and_we_need_to_save_it/.
- Mehrotra, K. (2014, July 28). *College radio changes frequency*. The Wall Street Journal. <http://www.wsj.com/articles/college-radio-changes-frequency-1406567173>.
- Mishra, N., & Ibrahim, B. (2016). College radio as a mechanism for participatory learning: Exploring the scope for online radio based learning among undergraduates. *Higher Learning Research Communications*, 6(1), 21–34. <http://dx.doi.org/10.18870/hlrc.v6i1.292>.
- National Association of Educational Broadcasters. (1965). *The status of educational television*. NAEB Archives.
- Radio-Craft. (1934, October). Television at the University of Iowa. *Radio-Craft*, 6(4), 210–212.
- Saettler, P. (2004). *The evolution of American educational technology*. Emerald Publishing Limited. <https://doi.org/10.1108/978-1-60752-978-1>.
- Silvia, T., & Kaplan, N. F. (1998). *Student television in America: Channels of change*. Iowa State University Press.
- Slotten, H. R. (2008). Radio's hidden voice: Noncommercial broadcasting, extension education, and state universities during the 1920s. *Technology and Culture*, 49(1), 1–20. <https://www.jstor.org/stable/40061375>.
- Гоян О. Я. (1992). Типологічна характеристика молодіжних радіопрограм України [Typological characteristics of youth radio programs in Ukraine] : дис. ... канд. філол. наук : 10.01.08. Київ.
- Гоян О. Я., Ренська Г. І. (2013). Студентське телерадіомовлення в Україні: уміти чути і бачити інших [Student TV and radio broadcasting in Ukraine: the ability to hear and see others]. *Наукові записки Інституту журналістики*, 50, 84–88. http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Nzizh_2013_50_18.pdf.

- Гоян О., Хоменко І., Фоменко В., Миленька Л. (2022). Організація журналістської освіти в екстремальних умовах... [Organization of journalism education in extreme conditions...]. *Rozwój nowoczesnej edukacji i nauki – stan, problemy, perspektywy. Utylitarne wartości badań naukowych. Materiały XIII Międzynarodowej Konferencji Naukowo-Praktycznej 25 października 2022 roku* Конін – Ужгород – Перемишль – Херсон. ISSN 2522-1272 online ISSN 2786-8532.
- Гоян, В. В., & Гоян, О. Я. (2022). Журналістські стандарти Deutsche Welle в онлайн-медіапроєктах студентів КНУ імені Тараса Шевченка [Deutsche Welle journalistic standards in online media projects of Taras Shevchenko National University of Kyiv students]. У *Міжкультурна комунікація в контексті глобалізаційного діалогу: стратегії розвитку: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 25–26 листопада 2022 р.)* (Ч. 3). Liha-Pres.
- Гоян, В. В., Гоян, О. Я. (2019). Студентська інформаційна телерадіо програма «Новини Університету Шевченка»: три роки ефіру [Student information TV and radio program “Shevchenko University News”: three years on air]. *Держава і регіони. Серія: Соціальні комунікації*, 1(37), 108–115. http://nbuv.gov.ua/j-pdf/drsk_2019_1_20.pdf.
- Гоян, О. Я., Гоян, В. В. (2013). Студентське телебачення і радіо в Україні: формування нового медіа ринку [Student television and radio in Ukraine: forming a new media market]. *Світ соціальних комунікацій*, 10, 68–71.
- Гоян, О. Я., & Хоменко, І. А. (2023). Телерадіоосвіта в умовах війни: бакалаврські історії кафедри телебачення і радіомовлення [TV and radio education in war conditions: bachelor stories of the Department of Television and Radio Broadcasting]. *Наукові записки Інституту журналістики*, 2(83), 84–100. <https://doi.org/10.17721/2522-1272.2023.83.7>.
- Захарс, Т. А., & Тернова, А. І. (2020). Телестудія ЗНУ «Юніверс-ТБ»: вимір студентського телебачення [ZNU TV studio “Universe-TV”: the dimension of student television]. У *Телерадіожурналістика: стандарти, методи, технології (за матеріалами медіаплатформи «Campus Radio Ukraine / Студент-TV»): навчальний посібник*. Веселка.
- Кошарний, С. (2002). Феномен [Phenomenon]. У В. І. Шинкарук (гол. редкол.), *Філософський енциклопедичний словник* (с. 665). Абрис.
- Миронченко, В. Я. Інформаційне радіомовлення: управління, організація, планування [Information radio broadcasting: management, organization, planning]. Київ : Вища школа, 1989. 144 с.
- Миронченко, В. Я. (2012). Професійні тренінги майбутніх радіожурналістів [Professional training for future radio journalists]. *Електронна бібліотека Інституту журналістики*. <http://journlib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=1226>.
- Тернова, А. І. (2011). Телевізійна студентська студія: особливості функціонування та її роль у підготовці студентів-телевізійників [Student television studio: features of functioning and its role in the training of TV students]. *Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка: Філологічні науки*, 25, 108–110.
- Черемних, І. (2022). Антикризові інструменти управління фахівцями креативних галузей під час освітнього процесу [Anti-crisis management tools for creative industry professionals during the educational process]. *Наукові Перспективи*, 8(26), 227–243. [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2022-8\(26\)-227-242](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2022-8(26)-227-242).
- Черемних, І. В. (2021). Прокачай свій бренд. Від продукту до бренду [Pump up your brand. From product to brand]. У *До 50-річчя кафедри телебачення і радіомовлення. Кафедра мого успіху: посібник* (с. 84–93). Інститут журналістики.